

Ф Р А Н Ц

КАФКА

ЛИСТИ ДО ДРУЗІВ
ПОДИНОКІ ЛИСТИ

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2024

06.02.1908, Прага

Дорогий пане Бауме!

Я дуже радий виданню Вашої книги (ще не читав її, але дуже хочу) та Вашому вчорашньому запрошенню. Дякую, я неодмінно прийду. Не сприймайте це як невдячність, якщо я принесу книгу і багато читатиму вголос.

Сподіваюся, Вам буде зручно, якщо ми завітаємо у середу, а не в понеділок, як Вам писав Макс.

Цілую ручку Вашій милій дружині.

Ваш Ф. Кафка

08.07.1909, Прага

Дорогий пане Бауме, ні-ні, у мене чимало справ, а якщо Ви думаєте інакше, це напевне тому, що коли ледарюєш, важко уявити собі роботу, до того ж на спеці за містом робота і ледарювання зливаються в одне. Але то пусте, що у мене багато справ, адже я й так би сказав, що із задоволенням поїхав би за місто, тому що там як у раю, — я іноді перевіряю це у неділю, — а Ви зі своєю любовою дружиною знаєте це тепер найкраще.

Те, що епілог не завершується, вже добре. Дозвольте йому потягнутися на сонці в усіх сенсах та попро-

щайтесь з читачем з гарно засмаглим обличчям. Я кажу це певною мірою з власних інтересів тому, що висновок: «що Ви ж не пишете роману про це і т.п.» — видається мені нелогічним. Гарно, дуже гарно, коли в кінці такої історії зберуться декілька людей і почнуть щиро сміятися, але ні, це невідходячий сміх для історії, яка настільки спокійно тривала і тут її різко відштовхують назад у нездорову темряву. Що ж Вам зробив читач, ця гарна людина, ця принаймні зараз гарна людина.

Найбільше у Вашій листівці мене порадувала згадка про «каяття», адже це каяття є, звичайно, нічим іншим як бажанням до іншої роботи, як Ви й самі розумієте. Відпочиньте добре, Ви заслуговуєте на це. Я не вимагаю довгого листа; будь-що краще, ніж писати листи, і лежати на галявині чи їсти траву теж краще; хоча все ж дуже приємно знову отримувати листи, особливо в місті.

Залишайтеся й надалі такими ж щасливими, Ви і Ваша люба дружина.

Ваш Ф. Кафка

30.12.1909, Прага

Любий пане Бауме, я пишу цього листа о 12 годині в готелі «Континенталь», першому тихому місці за сьогоднішню суботу. Яка ж це гарна книга! Навіть якщо це й було очікувано, все ж дивує. І своїм цупким серйозним виглядом вона, здається, відповідає меті, з якою була створена. Через це Ви можете все пробачити своєму видавцеві: вона вдалася попри його природу і, можливо, проти його волі. Тепер лише світ має розкрити свої обій-

ми, щоб спіймати любих дітей. Повірте, інакше й бути не може...

До побачення

09.12.1910, Берлін

[Листівка («Дитина майстра» (з пташкою, Рубенс)]

Щирі вітання й маленькому Лео. Я знаю, що він не повинен боятися цього конкурента в будинку, навпаки — завдяки йому він має стати впевненішим у собі.

Ваш Франц К.

25.02.1911, Фрідланд

Сьогодні я був у Нойштат ан дер Тафельфіхте, місці, де з непідвернутими штанинами можна повністю застрягнути в снігу на головній вулиці, а якщо їх таки підвернути, то сніг сягає самих колін. Тут легко бути щасливим.

З найкращими побажаннями

19.09.1910, Ерленбах

Любий пане Бауме, як Макс Вам уже точно розповів, наша поїздка була настільки різноманітною, що для згадки про дім не залишалось часу, проте зараз, коли мій відпочинок добігає кінця і одна з моїх хвороб починає зникати під здивованим поглядом іншої, а весь світ думає, що я знову маю йти в бюро, вчора в цей дощовий холодний вечір біля відчиненого вікна і під тонкою ковдрою мені стало тепло.

Імовірно, 1912, Прага

[Листівка]

Любий пане Бауме,

Макс іде в понеділок на прощальне свято свого колеги, а я намагатимуся помиритися з батьком через одну справу, про яку я розповім Вам пізніше. Тому ми з Максом разом прийдемо наступного понеділка.

Всього найкращого

Ф. Кафка

24.09.1913, Ріва

[Поштівка]

Зараз, принаймні поки сонячно, я живу в убогому бараці біля озера, з довгою дошкою для стрибання у воду, яку я досі використовував лише, щоб лежати. Вона має й гарні сторони: оскільки я тут сам, я можу вертітися там повільно й безсоромно. Всім щирі вітання.

Середина вересня 1917, Цюрау

Дорогий Оскаре, я більше не міг прийти, не міг слухати. До речі, хворий не мусить усюди бігати.

Поки що я тут усім задоволений і впевнено починаю нове життя. Вчора під час першого обіду за моїм столом сидів чоловік — моя повна протилежність. Справжній мандрівник; йому 62 роки, з яких уже 10 він у мандрах. Обличчя над доглянутою кайзерівською бородою чисте і рожеве. Якщо дивитися з краю столу, то він має вигляд високопосадовця на пенсії. 10 років харчується з мило-

стинь, з невеликими перервами на роботу. Наприклад, усю минулу зиму він мандрував у тому ж одязі, що зараз на ньому (тільки жилетку продав, бо в ній йому зараз було б спекотно), і в нього немає ні ревматизму, ні інших хвороб. Лише останніми роками він відчуває в голові деякий безлад. Часто йому стає сумно без причини, він стає апатичним і не знає, що йому робити. Я запитав його, чи не допомагає йому віра в Бога. Ні, не допомагає. Навпаки, звідси йдуть філософствування та сум. Такі думки виникають через занадто побожне виховання. Найбільшим же нещастям є те, що він не був одружений. Клопіт? Так, клопоту він би мав вдосталь, але передусім він мав би дім, радість у дітях і спокій у голові. У нього було декілька можливостей одружитися, проте його мати, яка померла, коли йому було 52 роки, постійно відмовляла його. Обидві сестри і батько, з якими у нього був невеликий гешефт в Егерланді, теж відмовляли його від одруження. А коли всі торочать одне й те саме, то й у самого зникає бажання. А якщо не одружуватися, то починаєш пиячити, що він, власне, й робив. Тепер він мандрує і часто зустрічається з гарними людьми. До прикладу, в Чеській Липі роки тому його пригостив обідом і дав дві крони адвокат (теж доктор, який, на відміну від мене, вже закінчив навчання¹). Кілька днів тому він був у Цюрау в моєї сестри, він уже вдруге прийшов сюди, сам того не волюючи. Він мандрує без будь-якого плану (мапа в нього є, але села там не вказані), тому часто трапляється, що він блукає колом. Та це не має значення, люди його майже не впізнають.

Це в нього справжня робота, яка не дає йому гаяти час. Щойно доївши останній шматок (я не турбував його

---

¹ Кафка так висміював свою юну зовнішність, насправді, звичайно, він уже давно мав ступінь доктора.

розпитуваннями, ми здебільшого сиділи один навпроти одного мовчки, і я зніяковіло потайки ковтав їжу), він встає і йде. Ви ж надішлете нам рецепт пива, щоб ми могли подати щось смачне нашим гостям? Можливо, тоді ми зможемо отримати щось і для вас¹.

Щирі вітання

Франц

Я не братиму квартиру нагорі. Окрім того, що вона мені поки не потрібна, а майбутнє непевне, квартира здається мені ще й надто великою, надто низькою, надто вбудованою у вулицю та майстерні й надто меланхолійною.

Середина вересня 1917, Цюрау

Любий Оскар, красно дякую за рецепт пива. Ми незабаром його приготуємо і постараємось причарувати ним місцевих. Потрібно вміти зачаровувати, якщо хочеш отримати щось важливе. Тут усього вдосталь для покриття місцевих потреб, але не настільки, щоб багато назбирати, особливо коли тут мешкають такі дармоїди, як я, який протягом першого ж тижня погладшав на один кілограм (ваги підтвердять). Та я все ж прибережу дещо для Вас, Фелікса і Макса. Зв'язки в Празі мене підвели, особливо мій головний постачальник. На нього донесли, тому він змушений деякий час ховатися.

Я задоволений своїм життям тут, як вам, можливо, вже розповів Макс. Та спокою, про який ти так запитуєш, тут теж бракує, тож я припиню шукати його в жит-

---

¹ Під час останньої воєнної зими Кафка докладав зусиль, щоб доставити провізію зі свого сільського дому для своїх друзів у місті.

ті. Хоча моя кімната й розташована в тихому будинку, та навпроти, на великій фермі, стоїть одне-єдине піаніно на всю північно-західну Богемію; тут тварини пере-крикують одне одного. Майже всі тутешні фіри їдуть рано повз мене, і всі гуси тут бігають до ставка. Але най-жахливішими є два відбивальники: один б'є по дереву, інший — по металу. Особливо невтомний перший, він працює понад силу, надривається від роботи, але у мене не виходить співчувати йому, коли я змушений слухати його з шостої ранку. А якщо він і припиняє стукати на мить, то лише для того, щоб пропустити відбивальника по металу.

Незважаючи на це та інші речі, я взагалі не хочу до Праги.

Найщиріші вітання тобі та твоїй любій дружині від

Франца

Ви ж уже отримали листа від мене? Поштовий зв'язок тут не тільки повільний (лист з Праги йде три-чотири дні), а й непевний.

Початок жовтня 1917, Цюрау

Любий Оскаре, приїхати сюди надзвичайно просто: потрібно їхати до Мехолупів, а саме до сьомої години ранку швидким потягом з Національного вокзалу — і після дев'ятої години ви тут; або ж о другій годині пасажирським потягом — і ви прибудете о пів на шосту вечора. Якщо Ви телеграфуєте, ми заберемо Вас і приїдемо до Цюрау через пів години. Приїхати можна на день (прибуття у Празі до 10-ї вечора) або на довше — у моїй кімнаті є два прекрасні ліжка, а я тим часом спа-

ЗМІСТ

Листи до Оскара Баума.....	3
Листування Курта Вольфа та Франца Кафки.....	33
Листи до Фелікса Вельча	81
Листи до Гедвіги Вайлер.....	121
Листи до Оскара Поллака	141
Листи до Роберта Клопштока.....	163
Поодинокі листи	227